حاجیلە

دەزگای ڕۆشنبیریی شە فە ق - کەرکووک
بۆ تەمەنی ٩ تا ١٤ ساڵ
حوزەیران ٢٠١١
١٢

گوڵی حاجیلەکانی دەشتی هاموون
نەکەی بیدەی بە نێرگیز جاری گەردوون
حاجی قادری کۆیی

تاکە دۆلارێک لە نێوان ڕووپەرەکانی ئەم گۆڤارەدایە ، تۆی ئازا ئەگەر دۆزیتەوە ، ئێمە خەلاتێکت دەکەین.

بێچووی ئاژەڵان

مـن زۆر حەز لە خواردنی میوە دەکەم، هەر کـە تـۆ پرتەقاڵێک بە دەسـتەوە دەگری و پاکی دەکەیتەوە و بۆنەکەی بۆم دێ ئیتر بە پەرۆشـەوە حەز دەکەم تامی ئەو پرتەقاڵە بکەم.

دەزانن کێ دایکمە؟

بـە دایکـم دەگوترێ بـەرازی هیندسـتانی یـان بـەرازی گینیـا guinea pig و هەر کاتێ خواردنـی خۆشـمان بدەنـێ لـە خۆشـییا قیژەیەکی بەهێز دەکەین.

ئا : زەریف

گوڵزاری حاجیلە

گوڵی فلامینگۆ
flamingo flower

دڵوار سلێمان – کەرکووک

نیشتمانی ئەم گوڵە ناوچەکانی ئەمەریکای ناوەراست و باشوورە. لە وەرزی زستاندا بۆ ماوە شەش هەفتە پێویستە لە پلەی گەرمیی ١٥ پلەی سەدیدا راگیرێ و ژێری تا رادەیەک وشک بێ بۆ هاندانی بۆ گوڵکردن.
لە وەرزی گەشەکردنیدا پێویستە پلەی گەرمیی بۆ ٢٠ پلەی سەدی بەرز بکرێتەوە و بە تێری ئاو بدرێ. هەفتەی جارێک بە کەمی پەینی پێویستە. لە مانگی ئادار تا حوزەیران گوڵ دەکا.

مێوی کەنگەر
kangaroo vine

شەم حەبیب – چەمچەماڵ

زیدی ئەم رووەکە وڵاتی ئوستralیایە. پێویستە لە شوێنی نیوە سێبەردا دابنرێ، لە رووی گەرماوە پێویستی بە گەرمییەکی مامناوەندی هەیە.
پێویستە لە ماوەی گەشەکردندا بەردەوام ژێری تەر بێ و لە زستاندا ژێری تا دەکرێ وشک بێ و باشترە لە شوێنی سارد دابنرێ.

سیندا پسوس
Scindapsus

خولە کەچەڵ – قەرەهەنجیر

ئەم رووەکە، رووەکێکی جوانکاریی تەمەن درێژە و، حەزی لە شوێنێکە که رووناکییەکەی کەم بێت.
هەروەها جاروبار ئاوپرژێنێکی بەسە.
لەناوماڵدا دیمەنێکی جوان و کەشێکی خاوێن دروست دەکات. بەکەڵکی خواردن نایەت.

هۆنراوە

مەتەڵ

عوسمان دەروێش – دووز

دەیخوسێنن کوتی دەکەن
وەک تەسبیح داوی تێ دەکەن
مورووی شووشە یان زەنگیانە
بۆ جوانی لە نێوانیانە
دەیهۆننەوە دەنکە دەنکە
دەیکەنە مل وەک ملوانکە
بە بۆنی خۆش ناسراوە
لای مێینەی کوردا باوە
هەشت پیتە ئەم شتە جوانە
بیری لێ بکەوە و بیزانە

خێوەکەی ژووری ١٣
و
چەند کورتە چیرۆکێکی تر

ئەم کۆمەڵە چیرۆکەی **ئـاوا بەدران ئەحمـەد** کە بە زمانی ئینگلیزی نووسیونی و شاخەوان کەرکووکی کردوونی بە کـوردی بخوێنەرەوە ، تا تۆش ئـازا بی وەکو ئەو چیرۆک بنووسیت .

قازە سپی

ئەمین محەمەد – سلێمانی

توتکە بازووی زیت و وریا
هەڵتوتکا بوو دەیگوت بریا
قازە سپی هاورێم دەبوو
بمزانیایا بۆ کوێ دەچوو
ئەوسا لەگەڵ بێچووەکانی
دەرۆیشتم بۆ مەلەوانی
لەپڕ قازیش هات قیرانی
دوای کەوتبوون بەچکەکانی
گوتیان وەرە توتکە بازوو
دەی با برۆین خێرابە زوو

یاری

عەلی حەمەرەشید بەرزنجی

بەرخێک لە ناو سەوزایی
دەشـــــتێکا بە تەنیایی
خـــەریکی گیا خواردن بوو
بێدەنگ دەهات و دەچوو
هێندەی زانی لـــە لاوە
کاریلەیەک وەســـــتاوە
دڵخۆشـــبوو بە دیداری
خێرا کـــــەوتنە یاری

ڕۆشنبیری

فەرهەنگی حاجیلە

بێلان - کەرکووک

bath باپ

بانیۆ، ئەو شتەیە کە پڕ دەکرێ لە ئاو و، مرۆڤ دەتوانێ لە ناوی دانیشێ و خۆی بشوا.

bathroom باث ڕووم

گەرماو، یان حەمام، ئەو ژوورەیە کە بۆ خۆشۆرین بەکار دێ بانیۆ یان شاوەری تێدایە.

battery باتری

پاتری یان پیل، ئەو شتەیە کە کارەبای تێدایە. پاتری دەکرێتە ناو شتگەلی وەک لایت و ڕادیۆ و سەعات و دەیانخاتە کار.

beach بیچ

کەنار، ئەو شوێنە وشکانییە کە لەگەڵ لێواری دەریادا جووتە. زۆربەی کات بە لم یان وردە بەرد داپۆشراوە.

beak بیک

دەنووک یان دەندووک، ئەو بەشە ڕەقەیە کە بە دەمی باڵدارانەوەیە. شێوە و ڕەنگی جیاوازی هەیە.

bear بێر

ورچ یان هرچ، ئاژەڵێکی گەورە و زەبەلاحە کە کەوڵێکی ئەستووری تووکنی هەیە، بە زۆری لەو شوێنانەدا دەژی کە ئاودارن.

خێراترین تەڵە

ئامانج عەبدولڕەزاق - بەردەڕەش

لە ماوەی کەمتر لە یەک بەش لە هەزار بەشی چرکەیەک ڕووەکی (میزڵدان pitcher plant) کە شێوەی بە میزڵدانی مرۆڤ دەچێ، دەمی گەلاکەی دادەخا بەسەر ئەو مێرووەدا کە چووەتە ناوی، ئینجا هەرسی دەکا و دەیتاوێنێتەوە. خواردنی ڕووەکی (میزڵدان) بریتییە لە مێش و مەگەز و، هەندێ جار مشک و خشۆکە بچووکەکانیش دەبنە نێچیری. ئەم ڕووەکە زیاتر لە ٢٠٠ جۆری هەیە و لە نێو ئاودا دەژی و خۆراکەکەی بریتییە لەو مێرووانەی لە نێزیک و لە ناو ئاودا دەژین. خێرایی ئەم ڕووەکە لە گرتنی نێچیرەکەی بووەتە جێی سەرنجی زانایان بۆیە ناوی خێراترین تەڵەیان لێ ناوە.

ناوی کچانەی نوێ

شارا ئەحمەد - دارەتوو

هەژان : بزوان جوڵان
شیکار: نێچیروان، سەیڤان
لێڤار : کنار، ڕۆخ
لەزگین : خێرا، پەلە
شێواز: ڕوخسار، شێوە
ژیڤان: ژیان، ژین
ژیلاڤ، کارا، کارزان
ڕابێژ: ڕاوێژ، پرس ورا
دادڤان: دادوەر، دادپرس

نیوداران

لینین

شۆڕش سەعید - کەرکووک

ناوی تەواوی (ڤلادیمێر ئیلییچ ئۆلیانۆڤ)ە و بە (لینین) ناسراوە. لە ٢٢ی نیسانی ١٨٧٠ لە شاری سیمبێرسک (ئێستە پێی دەگوترێ ئولیانۆفسک) لە ڕووسیا لە دایک بووە و، ساڵی ١٨٩١ بڕوانامەی پارێزەریی وەرگرتووە و، لە تەمموزی ١٨٩٨ ژنی هێناوە (ناوی ژنەکەی نادێژدا کرووپسکایا بوو). لینین لە ٢١ی کانوونی دووەمی ١٩٢٤ مرد.

لینین، شۆڕشگێڕێکی ڕووسە و پێشەوای حزبی بۆلشەڤیک و شۆڕشی بۆلشەڤیک بوو، هەروەها ڕێبازی لینینزمی لە سیاسەتدا داهێنا و دروشمی (نیشتمان و نان و ئاشتی)ی بەرز کردەوە.

لە ساڵی ١٩١٧دا دوای لێخستنی نیکۆلای دووەمی قەیسەری ڕووسیا، پێگەی خۆی لە نێو بۆلشەڤیکەکاندا بەدەست هێنا و دەستی بە بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەی (پراڤدا) کرد کە بۆچوونە سیاسییەکانی لینینی بڵاو دەکردەوە.

لینین لە ٨ی تشرینی دووەمی ١٩١٧وە تا ٢١ی کانوونی دووەمی ١٩٢٤ سەرۆکی ئەنجوومەنی کۆمیسیارانی گەل بوو. هەروەها لە ١٧ تشرینی دووەمی ١٩٠٣وە تا مردنی سەرۆکی حزبی بۆلشەڤیک بوو.

چەند کتێبێکی هەیە گرینگترینیان (پێشکەوتنی سەرمایەداری لە ڕووسیا) و (ئیمپریالیزم باڵاترین قۆناخەکانی سەرمایەداری) و (دەوڵەت و شۆڕش)ن.

جۆرج ئۆروێڵ

ئازاد ئیسماعیل - حاجیاوا

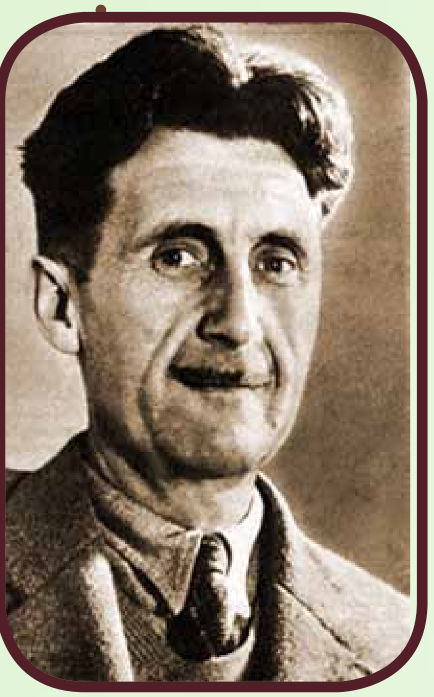

جۆرج ئۆروێڵ نووسەر و ڕۆماننوسێکی بریتانیاییە، ناوی تەواوی (ئێریک ئارثەر بلێر)ە و جۆرج ئۆروێڵ ئەو ناوە خوازراوەیە کە بۆ نووسین بەکاری هێناوە.

ئەم نووسەرە لە ٢٥ی حوزەیرانی ١٩٠٣ لە گوندی منتهاری لە ویلایەتی پونجاب لە هیندستان لە دایک بووە. کە تەمەنی بووە هەشت ساڵ خێزانەکەیان گەڕایەوە بریتانیا. ئۆروێڵ هەرچەندە لە خوێندندا زۆر زیرەک بوو، بەڵام خوێندنی زانکۆی تەواو نەکرد و بڕیاری دا ببێتە نووسەر. ئەو شەیدای ئازادی بوو و دوژمنی زاڵبوونی مرۆڤ بوو بەسەر مرۆڤدا.

لە کانوونی یەکەمی ١٩٢٩ ئۆروێل دەستی کرد بە نووسینی یەکەمین کتێبی خۆی.

ساڵی ١٩٣٦ چووە ئیسپانیا و لە پاڵ کۆماری دووەمی ئیسپانیا و وەک هەواڵنێر و سەرباز کاری کرد و کتێبێکی لەسەر ئەو ڕۆژگارە دانا بە ناوی (ڕێز بۆ کاتالۆنیا) لە ساڵی ١٩٣٨دا بڵاوی کردەوە.

ساڵی ١٩٤٣ دەستی کرد بە نووسینی ڕۆمانە جیهانییە بەناوبانگەکەی (کێڵگەی ئاژەڵان) کە وەرگێردراوەتە سەر چەندان زمان. لە ساڵی ١٩٤٦یشدا دوایین ڕۆمانی خۆی نووسی کە ڕۆمانی (١٩٨٤)ە و کراوەتە فیلم و پێشبینیی داهاتوو و ڕووداوگەلی ساڵی ١٩٨٤ی دەکرد.

ئۆروێل لە ٢١ی کانوونی دووەمی ١٩٥٠ بە نەخۆشیی سیل مرد و هێشتا تەمەنی نەگەیشتبووە ٥٠ ساڵ.

کڵاوسوور

سۆنیا عەلی - دووبز

بەفرین

تاتیانا – کەرکووک

لــە جــاری جــاران، جادووکەرێکــی خراپــەکار لــە تەلارێکــی گــەورەی خۆشــدا دەژیا. ئــەو جادووکــەرە زۆری پــێ ناخۆش بــوو کە خەڵــک شــەیدای جوانیی کچێــک بوون نــاوی (بەفرین) بــوو، بۆیــە فەرمانــی بــە نۆکەرەکــەی دا تــا بەفرین بکــوژێ.

نۆکەرەکــە کە بەفرینــی دی، دڵی پێی ســووتا و لە نێــو دارســتانەکەدا ئــازادی کــرد. بەفرینیش هەســتی بــە ترســێکی زۆر کــرد و دەســتی دایــە ڕاکردن تــا گەیشــتە کۆخێکــی بچکۆلانە.

بەفریــن لــە کۆخەدا کەســی بــە دی نەکرد، بــەڵام کۆخەکە زۆر نالەبــار و پۆخــڵ بــوو. بۆیــە دەســتی کــرد بــە خاوێنکردنــەوەی و ڕێکخســتنی شــتەکان، تــا ئــەو کاتەی خاوەنــی کۆخەکــە گەڕانەوە، کە حــەوت کورتەبــاڵا بوون.

بەفریــن زۆر دڵــی خــۆش بــوو بــەوەی کاری بــۆ ئەو کورتەبــاڵا ئێســک ســووکانە کردبــوو، ئەوانیــش زۆر بــە دیــداری ئــەو دڵخــۆش بــوون. بــەڵام ڕۆژێکیــان پیرەژنێــک هاتە لای بەفرین و ســێوێکی ســووری پێی دا.

هــەر کە بەفرین گازێکی لە ســێوەکە گرت، یەکســەر هۆشــی نەما و کەوتە ســەر زەوی. چونکە ســێوەکە ژەهراوی بــوو و، ئەو پیرەژنــە، ژنە جادووکەرەکە بوو شــێوەی خــۆی گۆڕیبوو. کە کورتەبــاڵاکان هاتنــەوە و بەفرینیان بەو شــێوەیە دی زۆر گریان چونکە وایــان زانی مردووە...

لەو کاتەدا، میرێکی قۆز بەوێدا هات، کە بەفرینی دی بە جوانییەکەی شاگەشکە بوو، بۆیە لە ئەسپەکەی دابەزی و بەفرینی ماچ کرد، هەر لەگەڵ ماچەکەی میر، بەفرین هاتەوە هۆشــی خۆی و دوای ئەوە ژیانی هاوبەشــی لەگەڵ میرەکەدا پێک هێنا.

شکەستنا تیروژکێن ڕۆژێ

هێژا وەیسی - دهۆک

ئەرێ تە جارەکێ هزرا خۆ کریە کا بۆچی ل دەمێ هندەک ئاڤ د پەرداخەکی دا بیت و کەڤچکەکی بکەیە تێدا و ژ دەرڤە بەرێ خۆ بدەیێ یێ شکەستی یە؟

ـ بەرسڤ/

چونکی تیروژکێن ڕۆژێ راست دگەهنە د پەرداغی دا و دەمێ دگەهنە ئاڤێ دناڤ پەرداغی دا ئەڤ تیروژکە دشکێن لەوما ل پێش چاڤێن مە دیار دکەن کو کەڤچک یێ شکەستی یە...

هەڤالێن خۆشتڤی ئەگەر هەوە بڤێت ڤێ راستیا زانستی بزانن فەرموون و ڤێ تاقیکرنێ ئەنجام بدەن و ئاڤێ و پەرداغەکی و کەڤچکەکی ببەنە ژ دەرڤەی ژوورێ دێ زانن.

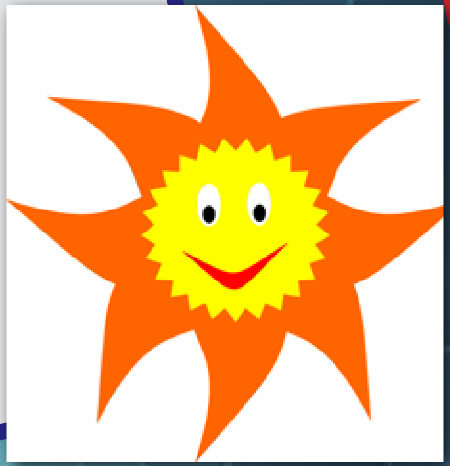

بۆ کەمکردنەوەی کێش ئاو بخۆوە

دڵخۆش سەعید - کەرکووک

تۆژینەوەیەکی نوێ لە ئەمەریکا ئەوەی ئاشکرا کردووە کە ئاو، جگە لە سوودەکانی تری کە زۆر زۆرن، گرینگە بۆ سەرخستنی هەر ریجیمێک کە بۆ کەمکردنەوەی کێش بەکار دێ.

ئەم تۆژینەوەیە دەری خستووە کە خواردنەوەی ئاو پێش هەر ژەمێکی نانخواردن هاوکارە بۆ تواندنەوەی چەوریی لەش. هەروەها هاوکار دەبێ بۆ پاراستنی ئەنجامی ریجیم کردن بۆ ماوەی ساڵێکی دوای ریجیمەکە.

ئەو تۆژینەوەیە ئەوە پێشان دەدا کە خواردنەوەی دوو پەرداخ ئاو پێش هەر جەمێکی نانخواردن زووتر کێشی مرۆڤی قەڵەو کەم دەکاتەوە.

سووڕی کاربۆن

لارا شەمعوون - کەرکووک

هەر کە ڕووەکێک یان ئاژەڵێک دەمرێ ئەوەندە نابا شی دەبێتەوە و توخمە خۆراکییەکانی ناو مادە ئۆرگانییەکەی –کە کاربۆن یەکێکیانە- بە هۆی بەکتریا و قەوزەوە دەگەڕێنەوە ناو خاک.

ئیتر وردە وردە ئەو توخمە خۆراکییانە زیاتر شی دەبنەوە بەشێوەیەک ڕووەک بتوانێ دووبارە دوای توانەوەیان لە ئاودا هەڵیانمژێتەوە.

مرۆڤ و ئاژەڵیش بەهۆی خواردنی ڕووەکەوە سوودیان لێ وەردەگرن.

هەروەها کاتێ ڕووەک و ئاژەڵ هەناسە دەدەن، گازی دووانە ئۆکسیدی کاربۆن دەردەدەن و بەو کردارەش کاربۆن دووبارە دەگەڕێتەوە نێو هەوای دەوروبەر، ئیتر بەم شێوەیە کاربۆن لە ژینگەدا دەسووڕێتەوە

گازی سروشتی

دانا حەسەن - کەرکووک

گازی سروشتی بریتییە لە تێکەڵەیەکی ئەو گازانەی لە ناخی زەوییەوە دێنە دەرەوە و وزەیەکی گەرمیی زۆریان تێدایە، بۆیە ئەم گازە وەک سووتەنی لە پیشەسازیدا هەروەها بۆ چێشتلێنان و گەرم کردنەوە لە ماڵەکاندا بەکار دێ. گازی سروشتی لە بنەڕەتدا لە گازی میتان پێک دێ و بوونی پەیوەستە بە بوونی نەوتەوە.

پێشتر ئەو گازەی لەگەڵ نەوت دەردەچوو بەکار نەدەهێنرا و دەسووتێنرا، بەڵام ئێستا دوای ئەوەی سوودەکانی ئاشکرا بوون، ئەم گازە سروشتییە ٢١٪ی وزەی دنیا دابین دەکا.

گازی سروشتی لە سووتەنییەکانی تر پاکترە و سووتاندنی ڕێژەیەکی زۆر کەمی مادەی پیسکەری ژینگە دەردەپەڕێنێ، بۆ نموونە نیوەی ئەو دووانە ئۆکسیدی کاربۆنە دروست دەکا کە سووتاندنی خەڵووز دەردەپەڕێنێ.

بە شێوەیەکی گشتیش گازی سروشتی بەهۆی بۆڕییەوە لە سەرچاوەکانییەوە بۆ ئەو شوێنانە دەگوازرێتەوە کە بەکاری دێنن.

کەی و لە کوێ یەکەمین ئاژانسی زانستی دامەزرا؟

چاوان عەلی - ئیسکان

لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٩٥ و لە بەریتانیا یەکەمین ئاژانسی بڵاوکردنەوەی هەواڵەکانی زانست بە ناوی STEM دامەزرا، کە تەنیا بایەخ بە بڵاوکردنەوە و لێکدانەوەی هەواڵەکانی تەکنەلۆجیا و ئەندازیاری و پزیشکی دەدا.

١٣ کۆمەڵە و ڕێکخراوی زانستی هاوکاریی ئەم ئاژانسە دەکەن و بە ناردنی نوێترین داهێنان و دۆزینەوەی زانستی بەڕێوەی دەبەن، کە گرینگترینیان کۆمەڵەی شاهانە و کۆمەڵەی دەرمانسازیی بەریتانی و وەزارەتی کشتوکاڵ و ئاژانسی لێکۆڵینەوەکانی سەربازی و کۆمەڵەی دەروونناسییە.

چۆن گوڵ دەکەیتە دیاری ؟

دڵوار - هەولێر

گـــوڵ پایەبەرزترین دیارییە کە لـــە بۆنە جۆراوجۆرەکاندا پێشـــکەش دەکرێ. بەڵام بۆ ئەوەی گوڵ بکرێتە دیاری هەندێ بنەما و ڕێسای هەن کە بە (ئیتیکێت) ناسراون.

بـــۆ نموونە کە بزانی میوانـــت دێ گوڵدانێک یا چەنـــد گوڵدانێک ئامادە دەکەیـــت و ئاویان تێ دەکەی بـــۆ ئەوەی ئەگەر گوڵیـــان هێنا بیخەیتە ناویانەوە و، هەر کە میوانەکان گوڵیان هێنا گوڵەکان بخە ناو گوڵدانەکان و بیانهێنە ژووری میوان و لەوێ دایان بنێ و سوپاسیان بکە.

جۆری ئەو گوڵەشـــی دەکرێ بە دیاری پەیوەســـتە بـــەو بۆنەیەوە کە گوڵەکەی تێدا دەکرێتە دیاری.

بۆ نموونـــە، ئەگەر بە بۆنەی منداڵبوونەوە بـــوو، دەتوانێ چەپکێ گوڵ بۆ نەخۆشخانە بنێری بەڵام بە مەرجێ بۆنی گوڵەکان تیژ نەبێ نەوەک کار بکاتە سەر کەشی نەخۆشخانە. ئەگەر منداڵەکە کوڕ بوو باشتر وایە گوڵەکان وەنەوشـــەیی و شـــین بن، ئەگەر کچیش بوو باشترە سپی و پەمبەیی بن.

ئەو گوڵەی لە شاییدا دەکرێتە دیاری دەبێ سپی بێ و دانە دانە پەمبەیی تێدا هەبێ.

گوڵی داوەتی سەر نانی ئێوارە (شێو) دەبێ زەرد یان پرتەقاڵی بێ.

مانگە کوردییەکان

ئەم مانگە کوردییانەی وەرزەکانی ســـاڵ تێکەڵاوی وەرزەکانی تر بوونە تۆ پاش ئەوەی دەیاندۆزیتەوە بازنەیەک بەدەوریدا دەکێشیت و بە هێڵێکی دروست بۆ وەرزەکەی خۆی ڕەوانەی دەکەیتەوە.

بەهار	هاوین	پاییز	زستان
نەورۆز	خەرمانان	گەلاڕێزان	جۆزەردان
گوڵان	گەلاوێژ	سەرماوەز	ڕێبەندان
پووشپەڕ	ڕەزبەر	بەفرانبار	ڕەشەمێ

شێنێ محەمەد-هەڵەبجە

کۆرییەکان بە چ زمانێک دەدوێن؟

ڕەنج محەمەد- ڕەحیماوە

هەمـــوو دانیشـــتووانی کۆریا بە یەک زمـــان دەدوێن، کـــە پێی دەگوترێ (هانگۆل) واتـــە پیتە مەزنەکان و لە ســـەدەی پازدەی زاینـــدا داهێنراوە و لەوســـاوە جێی زمانی چینیی گرتووەتەوە.

زمانی هانگـــۆل ٢٤ پیتـــی تێدایـــە و فێربوونیان زۆر ئاسانە، هەر ئەمەش بووە هۆی ئەوەی کۆرییەکان زوو فێری خوێندەواری بن و ئێستا ڕێژەی نەخوێندەواری لەو وڵاتەدا تەنیا ١٠٪یـــە و چاپخانەکانیان ڕۆژانە ٨١ ڕۆژنامەی جۆرەوجۆری ڕۆژانە چاپ و بڵاودەکەنەوە.

خەڵاتە جیهانییەکانی سینەما

ڕەند فوئاد- ئازادی

ئەمانـــەی خـــوارەوە گرینگتریـــن خەڵاتـــی جیهانیـــن کە بە هونەرمەندان دەبەخشرێن

گوڵەگەنمی زێرین: لە ساڵ ١٩٦٤ەوە لە مانگی مایسی هەموو ساڵێک لە فیستیڤاڵی کانی سینەمایی لە فەرەنسا دەبەخشرێتە هونەرمەندان.

ورچی زێرین: خەڵاتێکی ســـاڵانەی ســـینەماییە و لە ســـاڵی ١٩٥١ەوە لە مانگی شـــوبات-ئادار لە فیستیڤاڵی نێودەوڵەتیی بەرلین دابەش دەکرێ.

شێری زێرین: لە فیستیڤاڵی ساڵانەی ڤینیسیادا دەبەخشرێ و لە ساڵی ١٩٣٢ەوە لە کۆتایی مانگی ئاب و سەرەتای ئەیلوول دەدرێتە باشترین هونەرمەندی ئەو ساڵە لە بوارەکەی خۆی.

ســـیزار: لە ســـاڵی ١٩٧٦ەوە لەلایـــەن (جـــۆرج کراڤن)ەوە داهێنراوە و ساڵانە لە مانگی ئاداردا دەبەخشرێ.

ئۆســـکار: بەناوبانگترین و کۆنترین خەڵاتی بووارەکەیە و لە ساڵی ١٩٢٧ لە ئەمەریکا داهێنراوە و ساڵانە لە مانگی ئاداردا دەبەخشرێ.

کلکی تاوس نیشانەی تەندروستییەتی

ئازا شێرکۆ – قەرەهەنجیر

نێرەی تاوس کلکە ڕەنگینەکەی بۆ بەکێشکردنی سەرنجی مێیەکان بەکار دێنێ. ئەو کلکی وەک باوەشێنێکی گەورەی ڕەنگین دەکاتەوە و ڕای دەتەکێنێ بۆ سەرنجڕاکێشانی مێیەکان و ئەوانیش کە بەدڵیان بوو بە دەنگی بەرز دەقیژێنن.

زانایان بۆیان دەرکەوتووە کە کلکی تاوس تەنیا بۆ جوانی نییە، بەڵکو ڕەنگی گەش لە کلکی تاوسدا نیشانەیە بۆ تەندروستیی ئەم باڵدارە. هەر نێرەیەکی تاوس کە ڕەنگەکانی نێو پەڕی کلکی گەشتر و بریقەدارتر و جوانتر بن، ئەوە لە نێرەکانی تر تەندروستترە.

قەل

قەل، قەلەموون، عەلەشیش، ئەو باڵندە جوانەیە کە لەشی بە پەری هەمەڕەنگی(سپی، سوور، ڕەش، قاوەیی) داپۆشراوە ڕەشەکانیان زۆر جوانن چونکە ڕەنگەکەیان تێکەڵە بە حەوت ڕەنگ.

لە وشکانی دەژین زیاتر حەزیان لە وەرزی سەرمایە لە کاتی بەفر بارین ئەوان دەردەچنە دەرەوە، خواردنی وردە نان و جۆیە زۆر حەزی لە گوێزە، گیاش دەخوات گەدەی زۆر بەهێزە ، دوای ئەوەی کە گوێزی ساغی دەدەیتێ دوای ٥٠ خولەک سەیری گەدەی بکەی دەبینی هاڕیویەتی و ورد کردووە ، ئەم باڵندەیە ساڵی دوو جار بە هێلکە دێ، بە هەردوو جارەکە نێزیکەی (٥٠–٦٠) هێلکە دەکات، گۆشتی ئەم باڵندەیە زۆر خۆشە، ڕەنگی گۆشتەکەی سوورە و کێشیان زۆرە، نێرەکانیان زیاتر بۆ سەربرینە، بەڵام مێیەکانیان زیاتر بۆ هێلکەیە چونکە هێلکەی ئەم باڵندەیە کەمە.

لە وەرزی بەهار دوای هێلکە کردن ٢٨ ڕۆژ هێلکەکان دەخاتە ژێر باڵی و هەڵیدێنێ. لە وەرزی پایزیش هەمان کار دووبارە دەکاتەوە.

ئارەزوو – کەرکووک

باڵندەی خۆشەویستی

خەندە مۆفەق – کەلار

باڵندەی خۆشەویستی (طیر الحب) لە ڕەگەزی تووتییە و نۆ جۆری هەیە، هەشتیان لە ئەفریقیا دەژین و نۆیەمیان (کانا)ی پێ دەڵێن لە دوورگەی مەدەگەشقەر دەژێت لەسەر میوە و سەوزە و تۆ و گیا دەگوزەرێت، هەندێکیشیان هەنجیر و مێروو دەخۆن، جۆری نۆیەم بە هیچ شێوەیەک بەرگەی قەفەس ناگرێت و لە قەفەسدا ناژی.

تەمەنیان لە ١٠–١٥ ساڵ دەبێت. درێژییان لە ١٣–١٧سم دەبێت و کێشیان دەگاتە ٤٠–٦٠ گرام، بە بچووکترین جۆری تووتی دادەنرێن.

کۆمپیوتەر

ماردین – سلێمانی

ڤایرۆس Virus

بەرنامەیەکی بچووکی دەرەکییە بەدەستی ئەنقەست دروست دەکرێت ، بۆ مەبەستی شێواندنی ئامێری کۆمپیوتەر یاخود دزینی زانیارییەکانی نێو کۆمپیوتەر .

ڤایرۆسی کۆمپیوتەر لە ڕێگای ئینتەرنێت و فلاش دیسک و سی دییەوە دەگوازرێتەوە بۆ نێو کۆمپیوتەر. بۆیە پێویستە یەکێک لە بەرنامە تایبەتەکانی دژە ڤایرۆس بەکار بهێنرێت بۆ ڕێگرتن لەو هێرشە تێکدەرانەیە .

سروودی نیشتمانی کوردستان

ئەمە سروودی نیشتمانیی کوردستانە، ئادەی بزانم دەتوانی بۆشاییەکان تەواو بکەی :

کاوە قادر – سۆران

ئەی ڕەقیب، هەر ماوە قەومی کورد زمان
نایشکێنێ ....
قەومی کورد هەستایە سەر پێ وەک دلێر
تا بە خوێن ....
کەس نەڵێ ....
زیندووە قەت نانوێ ئاڵاکەمان
ئێمە ڕۆڵەی میدیا و کەیخوسرەوین
دینمانە.......... ....
ئێمە ڕۆڵەی ڕەنگی سوور و شۆڕشین
سەیرکە ....
کەس نەڵێ کورد مردووە کورد زیندووە
....
لاوی کورد هەر حازر و ئامادەیە
گیان فیدایە ... .

سوودەکانی گوڵەبەڕۆژە بۆ ژینگە

حوسێن شەریف

نیشتمانی گوڵەبەڕۆژە ئەمەریکای باکورە و لەوێوە گوێزراوەتەوە ئیسپانیا و ئینجا بە هەموو دنیادا بڵاو بووەتەوە.

ئەم ڕووەکە سوودی زۆری هەیە لە هەردوو بواری خۆراک و پزیشکیدا. بەڵام توێژینەوە تازەکان ئاشکرایان کردووە کە سوودی تریشی هەیە، ئەویش ئەوەیە کە ڕەگی ئەم ڕووەکە دەتوانێ مادە کانزاییەکانی ناو خاک هەڵمژێ و گوڵەکەشی ترسناکترین پیسکەرەکانی ژینگە هەڵدەمژێ کە بریتییە لە مادە تیشکدەرەکان.

تاقیکردنەوەکان ئاشکرایان کردووە کە ئەم هەڵمژینەی مادە تیشکدەرانە بۆی هەیە مەترسیی تیشکی ناوکەیی بە ڕێژەی ٢٥٪ کەم بکاتەوە. بۆیە ئێستا کار بۆ ئەوە دەکرێ گوڵەبەڕۆژە وەک پاککەرەوەیەکی ژینگە بەکار بهێنرێ.

پێبکەنە تا جوانتر بیت

شەکر

دەشتی نورەدین – داقووق

مامۆستای زمانی کوردی بە قوتابییەکی دەڵێت: رستەیەکم پێ بڵێ (شەکر)ی تێدا بێت! قوتابییەکە لە وەڵامدا دەڵێت: دوێنێ ئێوارە عەبەی برام پیاڵەیەک چای خواردەوە. مامۆستا دەڵێ: ئەی شەکرەکە کوا؟ قوتابییەکە دەڵێ: مامۆستا شەکرەکە لەنێو چاکەدا بوو.

شەتولعەرەب

دارین جەبار – دارەتوو

لە قوتابخانەیەکدا دوو هاورێی لاسار هەبون، هەموو رۆژانێک لەنێوان خۆیاندا بەشەڕ دەهاتن، رۆژێکیان بەڕێوەبەری قوتابخانەکە بانگی کردن و گوتی: ئەگەر هەر وا بەشەڕ بێن ئەوا ناچار دەبم یەکێکتان فڕێ دەدەمە رووباری دیجلە و ئەوی ترتان بۆ فورات، یەکێ لە قوتابییە لاسارەکان گوتی: قەیدی چییە بۆخۆمان لە شەتولعەرەب یەک دەگرینەوە.

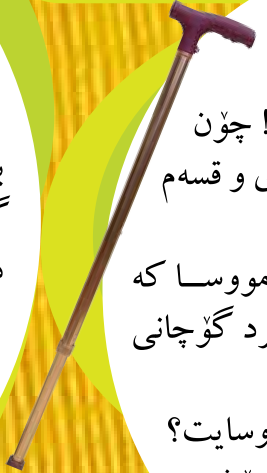

گۆچان

گوڵەباخ مجێدین-زەرگەتە

دادوەر: کورە تۆ کەری! چۆن گۆچان بەدەستەوە دەگری و قسەم لەگەڵدا دەکەیت؟

تۆمەتبار: ئەی بۆ حەزرەتی مووسا کە لەگەڵ خودا قسانی دەکرد گۆچانی بەدەستەوە بوو؟

دادوەر: جا تۆ حەزرەتی مووسایت؟

تۆمەتبار: ئەدی تۆش خوایت؟

بۆیاخ

سەردار جومعە – دوکان

کوڕێکی گەنج چاوەکانی برێک کز دەبن، رۆژێک لەوحتابلۆیەک دەبینێ بەسەر ستوونێکی کارەباوە هەڵواسراوە شتێکی لەسەر نووسراوە، زۆر مەراق دەبێت حەز دەکا بزانێ چی لەسەر نووسراوە، بە ستوونەکەدا هەڵدەگەڕێ دەست و جلەکانی هەموو بۆیاخاوی دەبن، بەڵام هەر واز ناهێنێ. کە دەگاتە ئاستی تابلۆکە دەبینێ نووسراوە: ئەم ستوونەمان ئەمڕۆ بۆیاخ کردووە خۆتانی لێ بەدوور بگرن تا پیس نەبن.

توانجێکی جوان بۆ ئەم وێنەیە بدۆزەوە

بەهرۆز سەلام – سلێمانی

دیمانە

نا : زایەر – کەرکووک

کچێکی رووخۆش و دەم بە پێکەنین، خۆی هات و گوتی دەمەوێ چاوپێکەوتنم لەگەڵ بکەی، منیش بە زایەر زەنگنەم وت کە لەگەڵم دانیشتبوو تۆ لەگەڵ ئەم کچە جوانە دیمانەیەکم بۆ ئامادە بکە.

تۆ ناوت چییە؟ ئاگە مەوجود

تەمەنت چەندە؟ نۆ ساڵانم و ئەمساڵ بۆ پۆلی سێیەمی سەرەتایی دەرچووم.

بەردەوامبە، لە وانەکانم زۆر زیرەکم حەزم بە یاری و وەرزش و خوێندنەوەی کۆواری منداڵان هەیە و دادە کوردستان بۆم دێنێ، لەناو هەموو کۆوارەکاندا تەنیا حاجیلەم بەدڵە . بۆیە حەز دەکەم دیمانەیەکم لەوێدا بڵاو بێتەوە، مانگانە چاوەڕێ دەکەم خوایە زوو دەرچێت.

– ئارەزووت چییە؟ خوێندنەوە و وێنەکێشان و وەرزش.

– حەز دەکەی ببی بە چی؟ بە مامۆستای زمانی کوردی.

نا : شەن – کەرکووک

سانا بورهان ئەحمەد، تەمەنی نۆ ساڵە، دەرچووە بۆ پۆلی سێیەمی سەرەتایی و لە قوتابخانەی موجاهیدینە.

گوتم سانا گیان تۆ بۆچی دەخوێنی؟ گوتی : من دەخوێنم بۆ ئەوەی قوتابخانە تەواو بکەم و ببم بە پزیشک.

– بۆ پارەکەی؟

– نا من حەز دەکەم خزمەت بکەم.

– ئەی تۆ رۆژانە هیچ دەخوێنیتەوە؟

– بەڵێ بەڵام لەبەر ئەوەی بە عارەبی دەخوێنم لە ماڵەوە حاجیلە بۆ دەخوێننەوە.

– ئارەزووت لە چییە؟ حەزم بە یاری کردنە لەگەڵ منداڵاندا.

– باوکت شاعیرە، حەز دەکەیت ببی بە شاعیر؟

– نەوەڵا

کانی – ئوسترالیا

ناو : ساران شوان سەڕاج

تەمەن : ١١ ساڵ

قوتابخانە: Dalmeny P. School . Sydney. Australia

لە شاری (لیڤەرپوول) ئوسترالیا

پۆل : ٦

ئارەزوو و خولیا :وێنەکێشان و دروست کردنی فڕۆکە و کەشتیی گەورە وەک (تایتانیک) و ئۆتۆمبێل بە کارتۆن.

ئاوات : حەز دەکەم بگەڕێمەوە کوردستان بۆ شارەکەی خۆم (کەرکووک) تا لەگەڵ هاورێ و خزمەکانم بم چونکە کەرکووک شارێکی زۆر خۆشە و دڵم لایەتی ئەگەرچی ئێستا لە شاری (Liver Pool) لە ئوسترالیا دەژیم.

مانگ .. تاقانەکەی زەوی

گزنگ – کەرکووک

نزیکترین تەنی ئاسمانی و یەکەمین دراوسێی زەوی کە مرۆڤ لەسەری بنیشێتەوە، مانگە کە تەنیا ٣٨٤ هەزار و ٤٠٠ کیلۆمەتر لێمانەوە دوورە و هەندێ جاریش پێی دەگوترێ (تاقانەکەی زەوی) چونکە زەوی وەکو هەسارە گەورەکانی کۆمەڵەی خۆر نییە کۆمەڵێک پاشکۆ بە دەوریدا بخولێنەوە، بەڵکو تەنیا پاشکۆیەکە ناومان ناوە (مانگ).

ڕووی جوانی مانگ بە تایبەتیش لە چواردەدا سەرنجی شاعیرانی ڕاکێشاوە و گەلانی پێشوو لەبەر جوانی و درەوشاوەیی بە خواوەندیان داناوە و پەرستوویانە.

ئەو تاقانەیەی زەوی مانگی جارێک بە دەوری زەویدا دەخولێتەوە و بە هەمان ماوەش جارێک بە دەوری تەوەری خۆیدا دەخولێتەوە، بۆیە ئێمەی دانیشتووانی سەر ڕووی زەوی تەنیا ڕوویەکی مانگ دەبینین و ڕووەکەی تریمان لێ دیار نییە.

لە ٢١ی تەممووزی ١٩٦٩دا بۆ یەکەمین جار (نیڵ ئارمسترۆنگ)ی ئەمەریکایی پێی نایە سەر ڕووی مانگ، کە بە گالیسکەی ئەپۆڵۆ ١١ گەشتەکەی کردبوو.

کەوەکەی چیای (سیپان)ی ژمارە ١٠ قوتابییەکی گوندی قادرئاوای سەر بە سەنگەر دۆزییەوە.

کەوەکەی لە چیای سیپانەوە گەیشتبووە شاری باوەگوڕگوڕ هاوڕێمان **ڕامیار حەسەن** پۆلی پێنجی بنەڕەتی لە گوندی قادرئاوای سەر بە سەنگەسەر دۆزییەوە ئێمە وێڕای دەستخۆشی پیرۆزبایی لێ دەکەین کە خەڵاتی حاجیلەی بردەوە.

بەهرە جەبار – سلێمانی

چۆن ئەژدیهاکەت ڕادەهێنی ؟

پێش ماوەیەکی دوور و درێژ لە باکوری دورگەی بێرک لە سکۆتلەندە ، هیکاپ کوڕی سەرۆک و پاڵەوانی ئەو ناوچەیە ، دەیەوێت بەشداریی جەنگی دژە ئەژدیهاکان بکات کە بەردەوام هێرش دەکەنە سەر ئاواییەکەیان ، بەڵام بە هۆی لاوازی و بێدەسەڵاتیی هیکاپ ، باوکی ڕازی نابێت .

شەوێک لە شەوان هیکاپ لە دارستانێک دا ڕووبەڕووی ئەژدیهایەکی جیاواز دەبێتەوە ، ئەم ئەژدیهایە بچووکتر و بێ ددانە ، هیکاپ و ئەژدیها دەبنە دۆست و هاوڕێ ، هەر پێکەوەش بەرەنگاری ئەژدیها جەنگاوەرەکان دەبنەوە و دوای ئەوەی هیکاپ نهێنیی جیهانی ئەژدیهای بۆ دەردەکەوێت ، زیرەکانە پلان بۆ شکست پێهێنانی لەشکری دوژمنانی لە ئەژدیها جەنگاوەرەکان دادەڕێژێت .

ئەوەی ئەم فلیمە بۆمانی ڕووندەکاتەوە ئەوەیە ، بۆ سەرکەوتن بەسەر کێشەکاندا پێویستە بەرنامە ڕێژی بکەین و ژیرانە مامەڵەی لەگەڵدا بکەین .

شاری مێروولە

لەتیف دەلۆ - کەرکووک

ناز لەگەڵ قوتابییانی قوتابخانەکەی ڕۆیشتن بۆ سەیران، بەر لە پشووی بەهار، لەنێو گوڵ و گوڵزار و گیا و درەختی ئەو دەشت و دەرە چاوی بە کۆمەڵێک مێروولە کەوت، لە سەریان ڕاوەستا و سەرنجێکی دان و دواتر چەند تێبینییەکی لای خۆی نووسی و گەڕایەوە بۆ لای هاوڕێکانی.

لە دوای نیوەڕۆ لە دەوری مامۆستاکەیان کۆبوونەوە، ناز نووسراوەکەی دەرکرد و بە مامۆستای گوت:

لەم سروشتەدا چاوم بە کۆمەڵێ مێروولە کەوت، هەموویان پێکەوە کاریان دەکرد، بێ وچان بێ فرتوفێڵ لە بەرژەوەندیی گشتیان، شارەکەیان و دەورووبەری و ڕێگاوبانیان پاک و خاوێن و بە نەخشە دانرابوو، هاتووچۆیان کۆنترۆڵ کرابوو، یەکێکیان ڕێگای لەوی تر نەدەگرت،
ئەی ئێمە بۆچ ئێستا هەموو کارێکمان بە پێچەوانەی ئەو بوونەوەرە بچووکانەیە؟

مامۆستا: بەڵێ ناز، ئەو بوونەوەرانە لە بچووکیی بوونیانەوە فێرکراون بێ چاودێر بەپێی یاسا و سیستەم کار بکەن، بەڵام ئێمە تا ئێستا دلسۆزمان نەبووە فێرمان بکات، وا ئێستا لە قوتابخانەوە دەستمان پێکردووە و یەکێک لەوانە ئەم سەیرانەیە تا هەوا بگۆڕین و لە سروشتەوە وانەی وەها فێرببین.

حەوت جاران بێ وەستان ئەم ڕستەیە بڵێرەوە

ڕەوا عوسمان - کەرکووک

شاڵی بان شان و باڵی پاشا شۆڕە.

توور

عەزیز کەریم - سۆنەگۆلی

توور یان ترپ، بە ئینگلیزی پێی دەگوترێ radish یەکێکە لەو سەوزانەی کە ڕەگەکانیان دەخورێ، سەر بە خێزانی ڕووەکیی سەلیبییە وەک قەرنابیت و شێلم و برۆکۆلی (قەرنابیتی سەوز).
ڕەگی توور کە ڕەنگی سوور یان سپییە دەخورێ هەروەها گەڵاکانیشی دەخورێن.
زۆر بەسوودە بۆ چالاککردنی ئارەزووی خواردن و بۆ هەرسکردنی خواردنیش.
ئاوی توور بەشێوەیەکی گشتی بۆ ئاسانکردنی دەردانی پاشەڕۆ و زیادکردنی دەردانی زراو باشە و هەروەها مادەی رافانینی تێدایە کە دژ بە بەکتریا و قەوزە و هەوکردنە. جگە لەمانەش دەردانی گڵاندە دەرەقییەکان کەم دەکاتەوە.

شێلم

حەسەن قورشاغلو

شێلم، بە ئینگلیزی پێی دەگوترێ turnip یەکێکە لە ڕووەکە سەلیبییەکان و ڕەگەکەی دەخورێ. ئەم ڕووەکە لەو شوێنانەدا زۆرە کە کەشیان نە زۆر ساردە و نە زۆر گەرمە.
شێلم چەندین ڕەنگی هەیە، بەڵام ئەوەی لای ئێمە باوە ڕەنگی مۆرە، هەیەتی سپی و درێژکۆلەیە کە بە زۆری لە چین بڵاوە. شێلم سەلکەکانی دەخورێن هەروەها تۆوەکەشی بەسوودە.

گێزەر

فەرهاد حەمەشەریف - دووز

گێزەر (یارکۆکی) ناوەکەی لە بنەڕەتدا ناوێکی فارسییە و بە ئینگلیزی پێی دەگوترێ carrot و، بۆ خواردن سوود لە ڕەگەکەی وەردەگیرێ.
ئەم ڕووەکە دوو وەرز دەژی و ڕەگەکەی ڕەنگی مۆر یان باینجانی یان پرتەقالی و مەیلەو زەردی هەیە.
تا ڕەنگی گێزەر بە لای سووردا بچێ ئەوا مادەی کارۆتینی زیاتر تێدایە کە بۆ لەشی مرۆڤ پێویستە.
ئێستا گێزەر لە گشت وەرزەکاندا هەیە لەبەرئەوەی لە ژووری پلاستیکیدا دەروێنرێ.

جوگرافیای وڵاتان

١٢

ئیکوادۆر

ڕۆشنا کەرکووکی
کەرکووک

ناوی وڵات : کۆماری ئیکوادۆر.

پێگەی جوگرافیایی : ئیکوادۆر دەکەوێتە باکوری ڕۆژئاوای ئەمەریکای باشوورەوە.کۆلۆمبیا دەکەوێتە باکووری و ئۆقیانووسی هێمن سنووری ڕۆژئاوای پێکهێناوە، پیرۆش لە ڕۆژهەڵات و باشوورەوە دەوری داوە.

ڕووبەر : ٢٨٣ هەزار و ٥٦١ کیلۆمەتری دووجا.

ژمارەی دانیشتووان : ١٢ ملیۆن و ٩٠٠ هەزار کەس.

چڕیی دانیشتووان : ٤٥,٥ کەس لە کیلۆمەترێکی دووجادا.

پێکهاتەی ئاینی : ٩٣,٥٪ کریستیانی کاتۆلیک و ئاینەکانی تر ٦,٥٪.

پایتەخت : کیتۆ (یەک ملیۆن و ٢٩٨ هەزار کەسی تێدا دەژی).

گرینگترین شارەکانی : گوایاکیل، کونگا، ئەمیاتۆ، کۆنیسا.

جۆری فەرمانڕەوایی : کۆماریی فرە حزبی.

دراو : سۆکەر.

زمان : ئیسپانیایی.

گرینگترین هەناردەکانی: قاوە، مۆز، کاکاو، نەوت، قرژاڵ.

گرینگترین هاوردەکانی: کەرەستەی خاوی پیشەسازی، هۆکارەکانی گواستنەوە، کەرەستەی بیناسازی.

کات : گرینیتچ + ٥.

میژووی بەئەندامبوون لە **نەتەوە یەکگرتووەکان:** ١٩٤٥.

ڕیزبەندەکانی لە جیهاندا: هەشتەم لە بەرهەمهێنانی کاکاو و چواردەمین لە قاوە.

ئینتەر میلان

سەمیر قادر - چیمەن

ناوی تەواوی (ئینتەرناسیۆنالی میلانۆ)یە و یانەیەکی بەناوبانگی تۆپی پێی هەرێمی لۆمباردیای ئیتالیایە. لە خولی پلە یەکی ئیتالیا بەشدارە و لە یاریگەی جۆسیپی میاتسا (سان سیرۆ) یاری دەکا کە ٨٥٤٤٣ کەس دەگرێ و، تیپی یانەی میلانیش لە هەمان یاریگەدا یاری دەکا.

ئەم تیمە لە ٩ی ئاداری ١٩٠٨ دامەزراوە و بە هەردوو ڕەنگی ڕەش و شین ناسراوە و ئەو مارەی لە لۆگۆی یانەکەدا هەیە نیشانەی شاری میلانۆیە. یەکەمین پاڵەوانیەتیی لە ساڵی ١٩١٠دا بردەوە.

لە ماوەی شەڕی جیهانیدا لە ترسی ڕێژیمی بینیتۆ مۆسۆلینی ناچار بوو ناوەکەی خۆی بگۆڕێ بۆ (ئەمبرۆسیانا) و ساڵی ١٩٤٢ دووبارە ناوی بووەوە ئینتەرناسیۆنالی میلانۆ.

ئەم یانەیە لە تەمەنی خۆیدا ١٨ جار خولی ئیتالیا، ٦ جار جامی ئیتالیا، ٥ جار جامی سووپەری ئیتالیای بردووەتەوە. لە خولە جیهانییەکانیشدا ٣ جار خولی پاڵەوانانی ئەورووپا، ٣ جار جامی یەکێتیی ئەورووپا، ٢ جاریش جامی کیشوەری بردووەتەوە و، یەک جاریش جامی جیهانیی یانەکانی بردووەتەوە.

گۆڵف

بەرهەم هاوڕێ - کەرکووک

گۆڵف بە واتای داردەست دێ و ئەم یارییە لە سکۆتلاند سەری هەڵداوە و لەوێوە بۆ هەموو دنیا بڵاوەی کردووە.

ئەم وەرزشە لە ڕووبەرێکی فرەواندا دەکرێ، کە گیا و بەرزی و نزمی و جۆگەی ئاوی تێدایە. درێژیی یاریگەی گۆڵف لە نێوان ٣ تا ٧ کیلۆمەترە، بە پێی ژمارەی چاڵەکان کە لە نێوان ٩ تا ١٨ چاڵە و دەبێ بە هۆی ئەو دارەوە کە پێی دەگوترێ میگارا تۆپە بچووکە سپییەکان بخرێنە ئەو چاڵانەوە.

لێدانی یەکەم دەبێ بەرز و درێژ بێ و داردەسێکی تێدا بەکار دێ سەرەکەی لە دار دروست کراوە. بۆ لێدانەکانی تر سەری داردەستەکە لە مادەی کانزاییە.

ئەگەر یاریزان تۆپەکەی تێگرت و نەچووە چاڵێکەوە، دەبێ بچێتە لای تۆپەکە و دیسان لێی بدا تا دەچێتە ناو ئەو پارچە سەوزاییەی چاڵەکەی تێدایە و چاڵەکە بە ئاڵایەک کە لە دارێک قایم کراوە دیاری کراوە، لەوێدا داردەستێک بەکار دێنێ سەرەکەی لە مس دروست کراوە.

یەکێ لە گەورەترین یاریگەکانی گۆڵف لە ناوچەکەدا لە ناوچەی باوەگورگوڕی شاری کەرکووکە و لە ١٩٤٠ەکاندا کۆمپانیای نەوتی باکور بە هاوکاریی شارەزایەکی بریتانیایی دروستی کردووە .

هاوڕێیانی بەهرەمەندی حاجیلە

کۆمەڵە هاوڕێیەکی لێهاتوو و بە توانای قوتابخانەکانی کەرکووک بەشدارییان لە فیستیڤاڵی هونەریی ساڵانەی چالاکیی قوتابخانەکان کرد و بە خوێندنەوەی هۆنراوەکانیان ئامادەبووانیان سەرسام کرد.

ڕیپۆرتاج : شنۆ سابیر

کاڵێ جەبار، پۆلی دووەمە لە ناوەندیی کۆچەری کچان، یەکەمین جارە بەشداری لەم جۆرە فیستیڤاڵانەدا بکا و پارچە هۆنراوەیەکی بە شێوەیەکی زۆر جوان و سەرنجڕاکێش خوێندەوە.
کاڵێ دەیگوت: هۆنراوەکە هی باوکم و دانا عەسکەرە، بێجگە لە شیعر خوێندنەوە ئارەزوویەکی ترم هەیە کە ژەنینی ئامێری گیتارە و بەشداریم لە خولێکی فێربوونی گیتار کردووە و دەتوانم چەند ئاوازێک بژەنم.

شنۆ نەوزاد بەهرەمەندێکی تری بەشداربووی ئەم فیستیڤاڵە بوو، نووسینێکی تەنزئامێزی لەسەر ڕەوشی سیاسی و کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگەی کوردەواری خوێندەوە، ئاستی نووسینەکە لە هەموو ڕوویەکەوە زۆر بەرزتر بوو لەوەی کە شنۆ خان خۆی نووسیبێتی، بۆیە نکوولیی لێ نەکرد و گوتی: نەوزاد شێخانیی باوکم هاوکاریمی لە داڕشتنی ئەم بابەتە کردووە. بابەتی تریشی لەسەر ئەنفال و هەڵەبجە و کەرکووک نووسیوە.

زارا نەعمان کە پۆلی شەشەمی سەرەتاییە لە قوتابخانەی چراخانی سەرەتایی، هۆنراوەیەکی ٨ لاپەڕەیی خوێندەوە و دەیگوت: باوکم لە ماڵەوە پەروەردەکار و لە قوتابخانەش مامۆستامە، لە دەرەوەی ئەمانەشدا وەکو دوو هاوڕێین و باوکم شاعیر و هونەرمەندیشە، زۆریش هانم دەدا خۆم شیعر بنووسم. حەزیشم لە خوێندنەوەی دیوانە شیعرەکانی شاعیرە کۆنەکانی وەکو نالی و حاجی قادری کۆیی و قانیعە.

ئوتوو

یارە شاڵو – گەڕەکی ڕزگاری

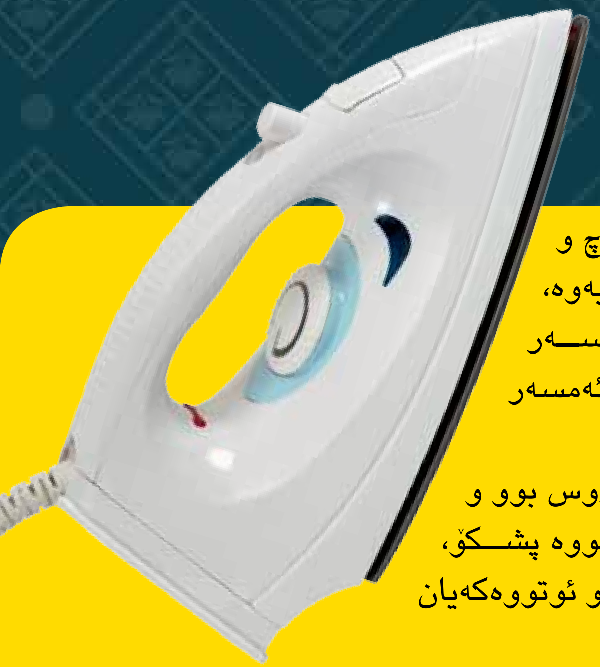

بەر لە داهێنانی ئوتووی جل، خەڵکی ڕێگەیەکی تایبەتیان بۆ نەهێشتنی چرچ و لۆچیی جلەکانیان لە دوای شوشتنی بەکار دەهێنا. دوای شوشتن وشک دەکرایەوە، ئینجا داریکیان لە شێوەی تیرۆگ بەدرێژی باڵێک دەهێنا، هەندێک ئاویان بەسەر جلەکەدا دەپرژاند، پاشان ئەو دارەیان بەقورسی بەسەر جلەکەدا دەهێنا و ئەمسەر و ئەوسەریان پێ دەکرد.
ئینجا ئوتوو داهات، بریتی بوو لە پارچە ئاسنێکی قورس خوارەوەی لووس بوو و ناوەکەشی بەتاڵ، خەڵووزیان دەکردە ناوی و گڕیان تێ بەردەدا، تا دەبووە پشکۆ، ئوتووەکە گەرم دەبوو و قۆپچەی جلەکانیان بەپارچە قوماشێک دادەپۆشی و ئوتووەکەیان بەسەر جلەکەدا دەهێنا و لۆچی نەدەما.
ئێستا ئەم ڕێگەیەش نەما، چونکە ئوتووی کارەبایی داهات و بەکاتێکی کەمتر و جوانتر جل ئوتوو دەکات. شایانی وتنە ئێستا ئوتووی وا گەورە داهاتووە، جگە لە جل لێفە و پەتوو و پەردەی ماڵ و چەرچەفیشی پێ ئوتوو دەکرێت.

مێزی نان خواردن

تریێ عەباس – سەنگاو

لەگەڵ هاتنە کایەی شارستانییەتەوە، مێز لە دار و کانزا دروست کراوە و هەبووە. کە بۆ یەکەمین جار لەلایەن سۆمەرییەکانەوە مێز هاتە دروست کردن. دواتر بابلی و ئاشوورییەکان بیرۆکەی مێزیان لە ئەوان وەرگرتووە و میسرییە کۆنەکانیش لەمانەوە فێر بوونە، گریکییەکانیش لەمانیان وەرگرتووە و لە مەڕمەڕ و کانزا دروستیان کردووە و نەخش و نیگاریان تێدا بەکار هێنا، پاشان ڕۆمانییەکان زیاتر پەرەیان پێدا و چەند گۆڕانکارییەکیان بەسەردا هێنا لەوانە بە نەخش و نیگاری پڕ بەها و لەسەر عاج و کانزای تر هەروەها لە شێوەشدا.
لە چاخی ناوەڕاستدا تا ڕادەیەکی زۆر گۆڕان و شێوازی جۆربەجۆریان بەسەردا هێنا لەوانە هێلکەیی و بازنەیی و لاکێشە و بچووک و گەورە و سەفەری و چەند جۆری تر.

نیشانەی هەڵە یان ڕاست لەم ڕستانەی خوارەوە بدە

- گەورەترین شاری کیشوەری ئەورووپا لەندەنە.
- دوانزە دەوڵەتی عەرەبی کەوتوونەتە کیشوەری ئاسیاوە
- عێراق یەکەمین وڵاتە بۆ بەرهەمهێنانی خورما.
- بەچکەی کۆتر پاش یەک مانگ دەفڕێت
- باڵندەکان ساڵی جارێک پەڕەکانیان دەگۆڕن
- لاوازترین هەست لای باڵندە بۆنکردنە
- بۆ یەکەمین جار خەیار لە هیندستان دۆزرایەوە.
- ئەختەبووت ٣ دڵی هەیە.

هیوا محەمەد – چەمچەماڵ

دوو پیاو چاک

ئەحمەد ئیسماعیل قادر
(١٤) ساڵ - شۆڕاو

هەبوو نەبوو دوو پیاو هەبوون پیاوێکیان ناوی سمس بوو، ئەوی تریان ناوی ئەلێکس بوو، ئەلێکس کوڕێکی هەبوو ، کوڕەکەی هیچ خۆشی نەدەویست، ویستی کوڕەکەی لەگەڵ پیاوێک کە هاوڕێی کوڕەکەی بوو بیاننێرێ بۆ ئوستراليا کە کەنگەرێکی زۆری لێیە، سمس لە شارێکی ئوستراليا ژیانی بەسەر دەبرد، بڕێکی زۆر پارەی دایە کوڕەکەی بیبات و، بە سمسی گوت، کوڕەکەی و هاوڕێی کوڕەکەی لەوێ بکوژێ کوڕەکە و هاوڕێکەی بەرێ کەوتن بۆ ئوستراليا لە ڕێگە بە ئوتومبێل لە کەنگەرێکیان دا، هەڵیانگرتەوە وایانزانی مردووە. چاکەتێکیان کردە بەر کەنگەرەکە کە پارەکەی تێدا بوو. کەنگەرەکە هەستایەوە و رایکرد، زۆر هەوڵیان دا کەنگەرەکە بگرن بەڵام نەیانتوانی. سمس پێیانی گوت هەر ئەمڕۆ پارەکە نەهێننەوە ئەوا دەتانکوژم. بەڵام ئەوان پارەکەیان بۆی نەبرد و چوون پۆلیسیان ئاگەدار کردەوە، کە سمس دەیانکوژێ. پۆلیس بەدوای سمسدا گەران و گرتیان و خستیانە بەندیخانەوە، ئەلێکس بەم هەواڵەی زانی لە داخا دڵی وەستا و سمسیش لە بەندیخانە خۆی کوشت.

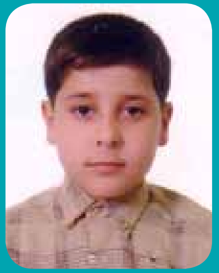

ئاژەڵی دڕندە

محەمەد رزگار
پۆلی چوارەم
قوتابخانەی ژیار

کوڕێک هەبوو ناوی ئازاد بوو، زۆر جار دایک و باوکی ئاگەداریان کردبووەوە کە گوندەکەیان ئاژەڵی دڕندەی لێ هەیە. بەڵام ئازاد گوێڕایەڵی باوک و دایکی نەبوو، ئازاد چوو بۆ جێگەیەکی دوور لە گوندەکەیان. ئازاد گوتی: ئێرە چ شوێنێکە کەسی لێ نییە، ئەو جێگەیەی ئازاد بۆی چوو بوو لەناکاو ئاژەڵێکی دڕندەی لێ پەیدابوو پەلاماری ئازادی دا و ئازاری زۆری پێ گەیشت، بەو هۆیەوە ئازاد پێیەکی لەدەست دا، پاشان ئازاد بیری کردەوە کە زۆر جار دایک و باوکی ئامۆژگارییان دەکرد گوندەکە ئاژەڵی دڕندەی لێیە.

بێ وەفایی

مەریوان ڕەشید تەمەن ١٢ ساڵ
قوتابخانەی مەم و زین - کەرکووک

هەبوو نەبوو دوو هاورێ هەبوون بەناوی مەریوان و موکریان، ئەم دوو هاورێیە هاوپۆلی یەک بوون، مەریوان کوڕێکی بێ وەفا بوو هەر کەسێک پێویستی پێی هەبوایە یارمەتیی نەدەدا هەمیشە موکریانی هاورێی پێی دەوت بێ وەفا مەبە چونکە ڕۆژێک دێت پێویستیت پێمان ببێت ئەوکات پەشیمان دەبیتەوە بەڵام مەریوانی هاورێی بە گوێی نەدەکرد تا ڕۆژێکیان لە کاتی تاقیکردنەوەدا پێنووسی لەبیر کردبوو ئەوکات ئامۆژگارییەکانی موکریانی هاورێی بیر هاتەوە و زۆر هەستی بە پەشیمانی کرد و بەشەرمەزارییەوە داوای پێنووسی لە موکریان کرد، ئەویش پێی دا. مەریوان بەڵێنی دا ئیتر بێ وەفا نەبێ و یارمەتیی کەسانی تر بدات.

دانا و مریشکەکانی

داراعوف - کەرکووک

دانا مریشکێکی ڕەشی هەبوو، مریشکە ڕەشە کڕ کەوت، دانا ڕۆیشت ١١ هێلکەی بۆ هێنا. منداڵێکی لاسار لە کۆڵان چوو هەر ١١ هێلکەکەی شکاند. دانا دایکێکی پیری هەبوو بە ڕاکردن چووە لای دایکە پیرەکەی و گوتی: هێلکەکانم شکاوە، دایکی دانا ڕۆیشت ١١ هێلکەی دیی بۆ مریشکەکانی دانا هێنا. هێلکەکانیان بۆ مریشکەکە دانا دوو ڕۆژی مابوو بۆ وەختی خۆی هەمووی هەڵهێنا. دانا ڕۆژێک مشکێکی لەلای کولانەی مریشکەکانی بینی بۆیە چوو مقەبایەکی هێنا بانی پڕ کرد لە سیکۆتینی مشک گرتن و کردیە ناو کولانەی مریشکەکانی. بەڵام سیکۆتینی مشکەکە هەموو جوجگەکانی گرتبوو، ئەم جارە دانا بە گریانەوە ڕایکردە لای دایکی و وتی: جووجگەکانم هەموویان سیکۆتینی مشکەکە گرتوویانی، دایکی داناش هەرچۆنێک بێ هەشت جووجگی لێ کردەوە و ئەوانی دی مردن. ئەم جارەیان دانا هەشت جوجگەکەی کردە ناو کولانەکە و دەرگای کولانەکەی داخست، شەو پشیلەیەک لێیان چووبووە ژوورەوە و هەموویانی خواردبوو، بەیانییەکەی دانا خەم دایگرتبوو بەدیار کولانە و مریشکەکانیەوە، باوکی دانا بۆ ئەوەی دانا خەم نەخوات نۆ جوجگی بۆ دانا کڕی.

ڕێوی و ئاژەڵەکانی دارستان

هیواعوف - کەرکووک

ڕۆژێک لە ڕۆژان شێرێک پاشای دارستان بوو، زۆر بێ بەزەیی بوو حەزی نەدەکرد کەس دڵی خۆش بێ، هەموو ڕۆژێک ئاژەڵەکان دەیانویست بیکوژن بەڵام پێی نەدەوێران ، ڕۆژێک کۆبوونەوەیان کرد کە چۆن لەناوی بەرن، چەند کاتژمێرێک بیریان کردەوە، بەڵام نەیاندەزانی چی بکەن.
ڕێوییەک گوتی: من دەتوانم لەناوی بەرم ئەوانیش گوتیان: باشە فەرموو بزانین چی دەکەی؟
ڕێوییەکە ڕۆیشت بۆلای شێر و پێی گوت : پاشا برۆ بۆ شوێنێک پڕی نێچیرە هەر ڕۆژە و دانەیەکیان بخۆ، پاشاکە گوتی لەکوێیە؟ ڕێوییەکە گوتی لەولادایە. بەڵام فێڵی لێکرد چونکە ئەولا پڕی ڕاوچیی ئازا و بەهێز بوو.
پاشاکەش نەیزانی ڕۆیشت و ڕاوچییەکان کوشتیان، ئیدی ئاژەڵەکان بە ڕێوییەکەیان گوت: ئافەرین دەستخۆش بۆ خۆت و فێڵت ، وەرە ببەرە پاشامان، بەڵام ڕێوییەکە گوتی: من شایەنی پاشایەتی نیم، ئیتر لەو کاتەوە هەموو ئاژەڵەکان بە خۆشی و شادی ژیانیان بەسەر برد.

فوو لە خواردن مەکە

هێدی هیوا – سووورداش

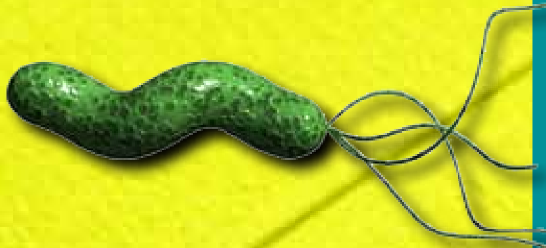

زۆربــەی جارەکان کە خواردن یــان خواردنەوەکەمان گەرم دەبێ، بۆ ئەوەی ساردی بکەینەوە فووی لێ دەکەین.
ئەمــە خوویەکی خراپە، چونکە پزیشــکان بۆیــان دەرکەوتووە جۆرێک بەکتریا هەیە پێی دەگوترێ (هێلیکۆباکتەر) لە ناو دەمدا دەژی و سوودی بۆ پرۆسەی هەرسکردن هەیە.
ئەم بەکتریایــە کاتێ لە دەمەوە دەردەچــێ و دەکەوێتە سەر خواردنە گەرمەکە، بەرگێک بۆ خۆی دروست دەکا و کە مرۆڤ لەگەڵ ئەو خواردن قووتی دەدا و دەچێتە ناو گەدەوە، لەوێ مــادەی (یۆریا) دەر دەدا کە مادەیەکی زەهراوییە و دەبێتە هۆی هەوکردنی گەدە و گەدە خۆی دەخواتەوە و لە ئاکامدا بریندار دەبێ. هەروەها ئەم مادەیە دەردانی ئینســۆلین لە پەنکریاس کەم دەکا و دەبێتە هۆی زیادبوونی ڕێژەی شەکر لە خوێندا و مرۆڤ تووشی نەخۆشیی شەکرە دەکا.

ئـەو سـوپایەی لەشـت لـە میکرۆبەکانـی ژینگە دەپارێزێ

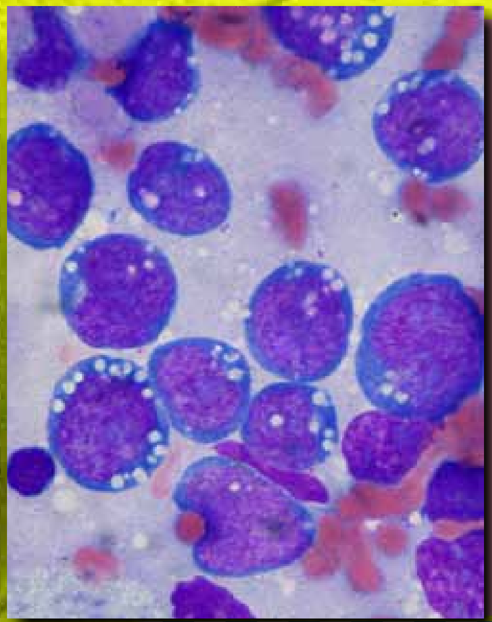

خانە لیمفاوییەکانی لەش بەشـێکن لە سیستمی پاراستنی لەشی مرۆڤ، بە گشتی ئەم خانانە دوو جۆرن: جۆری (بی) کە مۆخی ئێسـک دروسـتیان دەکا ، لەشی مرۆڤ لەو میکرۆبانە ڕزگار دەکا کە هاتوونەتە ناو لەشەوە، بەڵام جۆری (تی) لەش لەو میکرۆبانە دەپارێزێ کە لە کەش و هەوای دەوروبەر و لە ژینگەدا هەن.
یەکێ لە کارەکانی خانەی (تی) بەهێزکردنی خانەکانی جۆری (بی)یە بۆ دروسـتکردنی مادەی لەناوبەر بۆ میکرۆب، جۆرێکی تری خانەکانی (تی) مادەی زەهراوییان تێدایە کە میکرۆبەکانی زیانبەخش دەکوژن.
ئەم خانانە برێتین لە هێزی ئامادە لە سیسـتمی بەرگریکەر لە لەشـی مرۆڤ و، بە ناو لەشدا دەگەڕێن و لە هەر شوێنێک میکرۆبێکیان تووش هات لێی کۆدەبنەوە و گەمارۆی دەدەن و لەناوی دەبەن.

ماڵداری

ئاشتی عەبدوڵڵا – پردێ

× ئەگەر دڵۆپێ خوێن کەوتە سـەر جلەکانت، نیگەران مەبە و بەرلەوەی وشـک بێتەوە هەندێ خوێی بەسـەردا بکە، پاشـان بە سرکەی ترێی سپی بیشـۆ ئینجا بیخەرە نێو ئاوێکی ساردەوە و ١٠-١٢ سعات بیهێڵەوە، دواجار بە ئاویکی شلەتێن بیشۆ.

× ئەگەر بۆنی ناخۆشـی ئەو پارچە ئیسـفەنجەی بەکاری دێنـی بێزاری کردی، تەڕی بکـە و بیخەرە نێو فڕنێکـی مایکرۆوەیڤەوە تا هەڵمی لێ بـەرز دەبێتەوە، دەبینی ئەو میکرۆبانەی بوونەتە هۆی بۆنی ناخۆشـی ئیسفەنجەکە بە گەرمیی فڕنەکە لەناو دەچن و بۆنە ناخۆشەکەی نامێنێ.

پشووی حاجیلە

کوردستان محەمەد – ئازادی

هە لێبێنە

- تا درێژ بێت کورت دەبێتەوە.
- شەو تاریکە، مل باریکە، من ناوێرم، تۆ دەنێرم.
- بە پڕی نیوەیە، بە نیوەیی پڕە،
- زەردی چوار پێیە، کانیلەی پێیە، ئاگری پێیە.
- هەنووکە و مەنووکە لێی دەبارێت بەفرۆکە.

ئایادەزانی؟

- مێیینەی مێشوولە دەگەزێت بەڵام نێرەکەی پاش جووت بوون دەمرێت.
- کاری سەرەکیی سپڵ دروستکردنی خرۆکەی سوورە.
- مـرۆڤ دوو گورچیلـەی هەیـە، گورچیلـەی چـەپ بەرزترە لە راست.
- سەلاحەدینی ئەیوبی لە شاری تکریت لەدایک بووە.
- یەکەمین باخچەی ئاژەڵان لە لەندەن کرایەوە.

بەم وشەگەلە ئەم پەندانەی خوارەوە تەواو بکە

سەر ، گێرە، سوار، قەل، چەقەڵ

- شوێنی شێرە و ڕێوی تیا دەکا........
- ...... تا نەگلێ نابێت بە سوار.
- قەل بە .... دەڵێ ڕووت ڕەش بێ.
- گیا لە .... بنجی خۆی دەڕوێت.
- چەم بێ...... نابێ

پەندی بەرینان

مریەم عەلی – ڕەحیماوا

وەڵامی ڕاست هەڵبژێرە

کام لەم وڵاتانە زۆرترین برنج بەرهەم دێنێ ؟ :
- ئەمەریکا.
- چین.
- هیند.

کێ بۆ یەکەمین جار تەپڵی بەکارهێنا ؟ :
- میدیاییەکان.
- سۆمەرییەکان.
- ئاشوورییەکان.

کام خواردنە زووتر هەرس دەبێت ؟ :
- برژاو.
- کوڵاو.
- سوورەوەکراو.

دەمی پیاو گەورەترە یا هی ژن ؟ :
- وەکو یەکن.
- دەمی پیاو.
- دەمی ژن.

شاهەنگ چەند ساڵ دەژی ؟ :
- ٤ ساڵ.
- ٣ ساڵ.
- ٢ ساڵ.

بمڕەنگێنە

لەرین – سلێمانی

ڕامان

چ ژمارەیەک پێویستە لەنێو ئەو بازنەیەدا دابنرێت؟

هێشوو جوامێر – سەنگەسەر

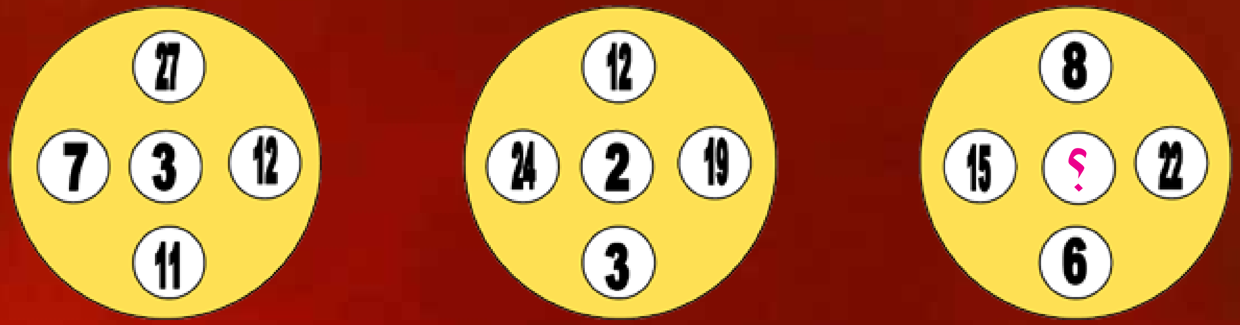

چاوتیژی

شیلان بەکر – ڕەحیماوە

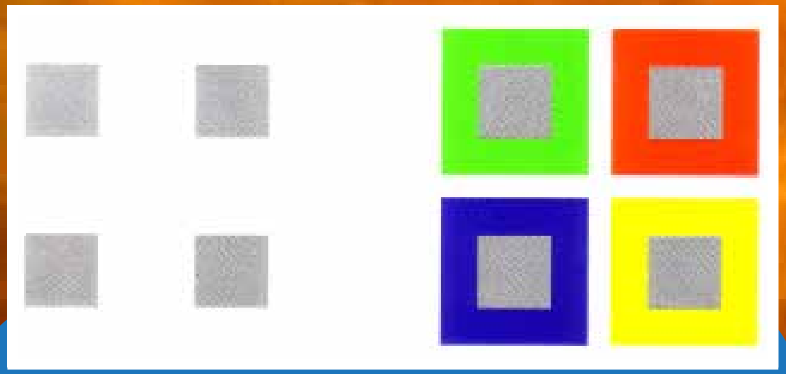

لە وێنەی یەکەم وردبەرەوە کە ٤ چوارگۆشەی خۆڵەمێشی لەسەر ٤ کارتۆنی سوور، سەوز، زەرد و مۆردا دانراون، بزانە کامیان ڕەنگی تێرترە. پاشان تەماشای وێنەی دووەم بکە، کە وێنەی هەر چوار چوارگۆشەکەیە بەبێ چوارگۆشە ڕەنگاورەنگەکان. ئێستا چی دەڵێی؟ وەکو یەکن یان ڕەنگیان جیاوازە؟ ئەمە بۆ ڕوو دەدا؟ درێژی شەپۆلی هەر یەک لەو چوارگۆشە گەورانەی چوارگۆشە بچووکەکانیان لەسەر دانراوە، جیاوازە و هەندێکیان لەوانی تر گەشترن بۆیە ڕەنگی چوارگۆشە بچووکەکان بە جیاواز دەردەکەون و لە ڕاستیشدا هەمان ڕەنگیان هەیە.

قۆناخ بە قۆناخ وێنە بکێشە

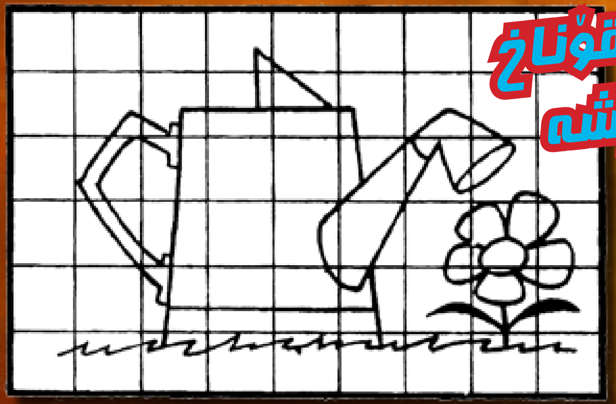

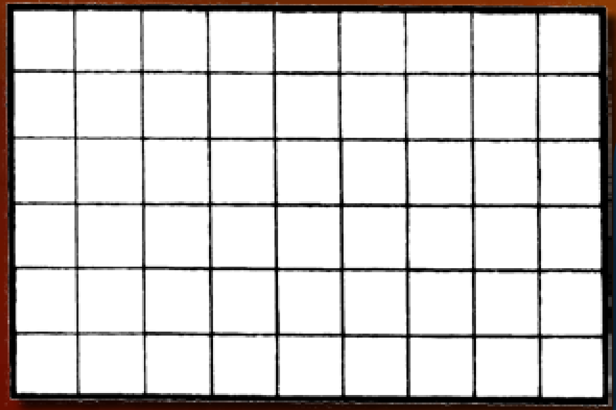

نەجات عەبدوڵڵا
کەرکووک

من چیم؟

چالاک وەلی–ئاغجەلەر

مەلێکی ڕەنگینم درێژیم ٣٥ بۆ ٣٧ سانتیمەترە، کێشم ٢٥٠ بۆ ٣٠٠ گرامە چوار تا شەش هێلکەی سپی دەکەم و لە بەهار و لە ماوەی ٢٤ تا ٢٨ ڕۆژدا هەڵیان دێنم، خواردنم مشک و باڵندەی بچووکە و سەرم خڕ و چاوم گەورەیە، هەندێکمان لە دارستانەکان و بڕێکمان لە کەلاوەکاندا دەژیین، چاو و گوێ تیژین لە فڕیندا دەنگی باڵمان نایەت.

وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەوە

ڕێناس عوسمان – سەنگەسەر

- ئەو شارە کامەیە بەبێ دانیشتووانە؟
- یارییەکە دۆڕاو بۆ پێشەوە، براوە بۆ دواوە دەڕوات!
- مشتێکە و مانگی جارێک لەدایک دەبێت.
- شتێکە بەپێچەوانەی شتەکانی دییەوە کە دەیکوڵێنیت دەیبەستێ.
- دایکی شێنێ سێ منالی هەیە: شا، شێران، ناوی ئەویتریان چییە ؟
- ئەو ژمارە تەلەفۆنە کامەیە، هەر کاتێ پێوەندیی پێوە بکەی وەڵام ناداتەوە ؟
- ئەو شتە چییە پاشاکان سەری بۆ دادەنوێنن ؟

زانیارییەکانت زیاد بکە

شلێر فەتاح – چوارقوڕنە

– درێژیی دیواری چین ٢٧٠٠ کیلۆمەترە.

– مار بەهۆی زمانیەوە بۆن دەکات.

– گوێچکە هاوسەنگیی جەستە ڕادەگرێت.

– فێردیناند ماجەلان لە ساڵی ١٥٢١ فلیپینی دۆزییەوە.

– بەرزیی قەڵای هەولێر ١٣١ مەتر و ١١٠٠٠٠ مەتری دووجا ڕووبەرەکەیەتی.

– دڵدار کە خاوەنی سروودی ئەی ڕەقیبە ساڵی ١٩١٧ لەدایک بووە.

– هایدرۆجین سووکترین گازە لە سروشتدا.

– سێ ڕەنگە سەرەکییەکە: سوور و زەرد و شین.

هاوشێوە

تەنیا وێنەیەک هاوشێوەی وێنەی سەرەوەیە

شەیدا شەماڵ – کەرکووک

تەنیا سێگۆشەکان ڕەنگ بکە

دلێر معروف – چەمچەماڵ

ڕێکخستن

شێخۆ شێرزاد – چەمچەماڵ

ئەم پیتانە ناوی یەکێک لە گوندەکانی نزیکی چەمچەماڵە ، بەڵام پیتەکانی پاشوپێش کراوە ، تۆ هەولبدە ئەو گوندە بدۆزیتەوە .

ی و گ ە ر گ ی

گونجاندن

قوباد عەلی – عەربەت

کام لەم وشانە لەگەڵ ئەوانی تر ناگونجێ و بۆچی؟

کۆتر، سوێسکە، کەو، کەڵەشێر، هەڵۆ

ئاسیا، ئەفریقیا، ئوسترالیا، بەلجیکا، ئەورووپا

چەقەڵ، مەیموون، ورچ، ماین، پڵنگ

قامیشلۆ، دیاربەکر، هەولێر، دیمەشق، سنە

سلق، گێزەر، تەماتە، هەڵوژە، شێلم

خورما، هەنجیر، هەنار، قۆخ، هەرمێ

جەواهیری، نالی، مەحوی، حوسێن عارف، کەمال مەزهەر

بمگەیەنە

سروود سالح – کەرکووک

خاوەنی ئیمتیاز

بەدران ئەحمەد حەبیب

سەرپەرشتیار

عوف عبدالرحمن

سەرنووسیار

حەمە سەعید زەنگنە

٠٧٧٠١٣١٠٥٤٢

hamatal_ z@yahoo.com

جێگری سەرنووسیار

نەبەز ڕۆستەم

بەڕێوەبەری هونەری و نەخشەسازی

پەروەر

تایپ

دلێر ڕەفیق

ناونیشان

کەرکووک – شەقامی کۆماری

تەلاری صیدلی فخری

وەڵامی ژمارەی پێشوو

ل٣

مەتەڵ : کەرکووک .

ل٣٤

شقاتە :تەڵێک لە حەوتەکە هەڵدەگرێ دەیخەیتە سەر لێدەرکردنەکە .

گەیاندن : ١٩٦٧/١١/١٨

ل٣٦

وشەی بزر : شەمشەمەکوێرە

شیکاری : چەوەچەوە

خەڵات : ئەسپ

ل٣٨

بیرکاری : ٣.٢١ ملیۆن کیلۆمەتر

ماتماتیک : ٢٧ و ١٨

گەیاندن

ئەم هێڵانە بگەیەنە دەزانی بۆ یەکەمین جار و لە جیهاندا لە چ ساڵێکدا لە شاری ڕۆما یەکەم ڕۆژنامە بڵاو کرایەوە.

هەوری ئەنوەر – ئەڵیی

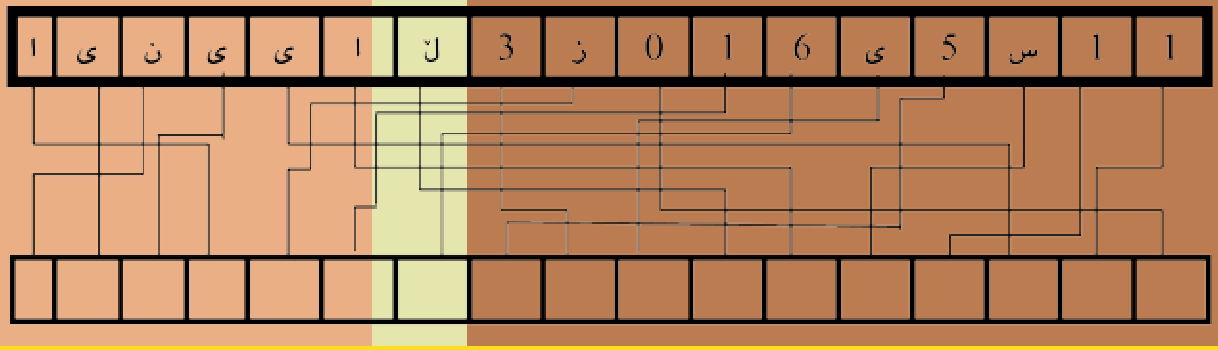

١٠ جیاوازی لە نێو ئەم دوو وێنەیەدا هەیە . . . . . دەتوانیت دەستنیشانیان بکەیت ؟

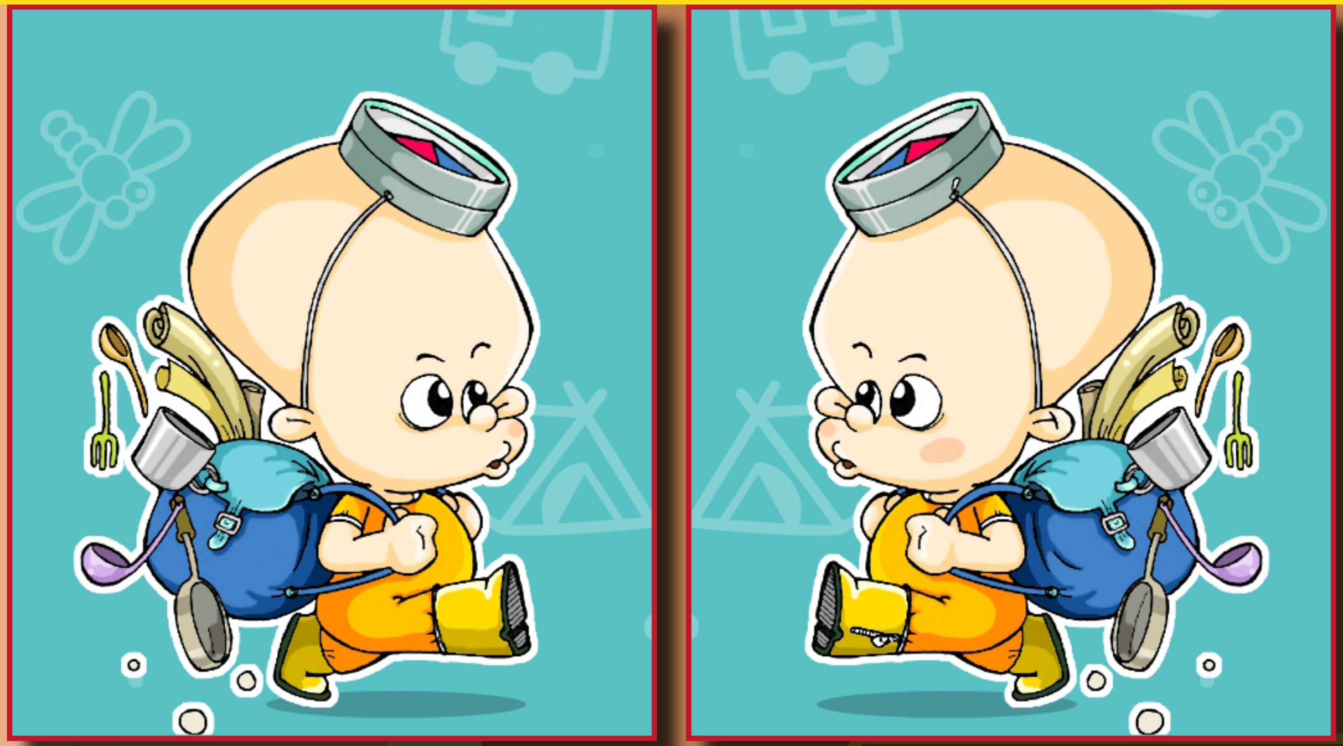

پروشە جەبار – سلێمانی

یاریی شقارتە

ڕۆژ دلێر – ئازادی

جێگۆڕکێ بەیەک تەڵە شقارتە بکە تا ئەنجامی هاوکێشەکە بکاتە نەوەد و دوو .

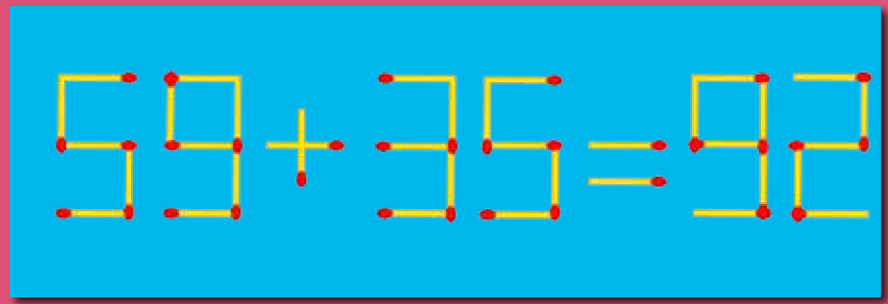

جێگۆڕکێ

جێگۆڕکێ بە دوو ژمارە بکە تا بە ستوونی و ئاسۆیی کۆی ڕیزەکان بکاتە ٢١

6	5	3	2	4	1
4	2	1	5	3	6
5	4	6	3	1	2
1	3	2	4	6	5
3	1	5	6	2	4
2	6	4	1	5	3

ئەحمەد پەشێو – گوندی عەبدوڵڵا غانم

هاوبەشی

دلێر – چەمچەماڵ

لە نێوان ئەم دوو وێنەیەدا پێنج شتی هاوبەش هەیە .

سێبەر

سێبەری ئەم باڵندەیە ونبووە ، دەتوانیت بیدۆزیتەوە ؟

پۆلا سامی – کەرکووک

ڕووبارە درێژەکانی جیهان

نڤار نووری–دەربەندیخان

– نیل درێژییەکەی ٦٦٧١ کیلۆمەترە، ئەفریقیای ناوەراست و باکور.
– میسیسیپی ٦١٧٠ کیلۆمەترە، ئەمەریکای باکور.
– ئەمازۆن ٦٠٨٠ کیلۆمەترە، ئەمەریکای باشوور.
– ینیسی ٥٥٠٠ کیلۆمەترە، سیربیا.
– یانگ تسی کیانگ ٥٠٠٠ کیلۆمەترە، چین.
– مکنزی ٤٦٠٠ کیلۆمەترە، کەنەدا.
– میکونگ ٤٥٠٠ کیلۆمەترە هیندی چینی.
– ڤۆلگا ٣٤٠٠ کیلۆمەترە، ڕووسیا.

وشەی بزر

داستان محەمەد -ئازادی

دوای ئـەوەی بە هێڵێکی ڕاسـت ئەم نێوانـەی لای خـوارەوە دەسـڕیتەوە، ناوێکـت بـۆ دەمێنێتـەوە لە شـەش پیتان پێکهاتووە و ناوی شارۆچکەیەکە لە کوردستانی تورکیا.

بادینان، باخـەوان، بەروار، بروسـک، باز، بابان، باپیر، باوان، بوار، بەڵێن، بڵند، باهۆز، بڕوا، بڕیار، باوەڕ

ب	ز	ا	ب	ن	ا	ب	ا	ب
ا	ب	ل	ب	ر	ی	پ	ا	ب
خ	ە	ك	ڕ	ن	ا	و	ا	ب
ە	ر	س	ی	ب	ز	ب	ن	ب
و	و	و	ا	ڕ	ۆ	ڵ	ێ	و
ا	ا	ر	ر	و	ە	ن	ڵ	ا
ن	ر	ب	ە	ا	ا	د	ە	ر
ر	ە	و	ا	پ	ب	ی	ب	س
د	ب	ن	ا	ن	ی	د	ا	ب

کوێرکردنەوە

هێڤین ئەحمەد - کفری

دوای ئەوەی بە هێڵێک پیتەکانی ئەم ڕەنگانە کوێر دەکەیتەوە: (خاکی، شـین، سـپی، ڕەش، سـەوز، زەرد، پرتەقاڵی، کەوەیی) ڕەنگێکـت بۆ دەمێنێتەوە تێکەڵەیەکـە لە ڕەنگی ڕەش و زەرد.

ش	ی	ك	ر	ە	ە	ا	ی	ڵ	ی	ە	ی
س		پ	و	ە	ە	خ	ر	ا	و	ك	ی
ش	ن	پ	ڕ	ە	و	و	ز	د	ت	ق	ی

شیکاری

تانیا وەلی- چەمچەماڵ

منداڵە چاو گەشـەکان بۆ ئـەم جارەش ناوی یەکێـک لـە دێهاتـە جوانەکانی کوردسـتان دەخەینە شیکارییەوە.

	=	4	+	1
	=	9	+	3
	=	2	-	9
	=	2	+	10
	=	3	+	2
	=	6	+	6
	=	6	-	13
	=	8	+	4

12	=	ه
5	=	ج
7	=	و

خەڵات

ئەو کێیە ؟

خوشکی خاڵتە و پوورت نییە

دوو دەقیقە ٧/٢٥

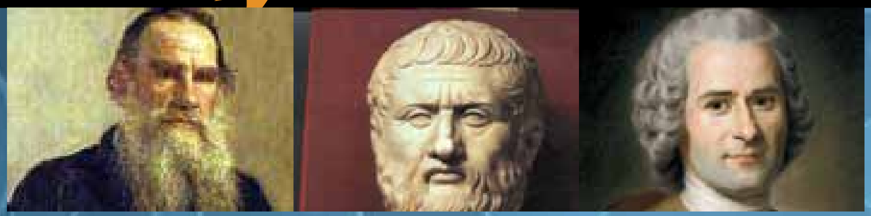

گوتەی نێوداران

عیدان جەلال - بەغدا

- بەختیاریی مرۆڤ ژیانە، ژیانیش ئیشکردنە. — تۆلستۆی
- دەنگی گەل زۆر بەهێزە. — ئەخیلۆس
- هاوڕێیەتی لەگەڵ ئافرەتدا، دراوسێی دڵدارییە. — مۆر
- سەربەستی لە هەر جێگەیەکدا بوو، نیشتمانیش لەوێدایە. — ڕۆسۆ
- برادەری، یەک ڕۆحە لە دوو گیاندا. — ئەرستۆ

ئەمانە شرۆڤە بکە

سەرخێڵ سەرکەوت - چیمەن

- زاوای خاڵت چیی باوکت دەبێت؟
- دوو ژن پیاوەکانیان برا بن چی بە یەک دەڵێن؟
- خەسووی دایکت چیی تۆ دەبێت؟
- برازای پوورت کێیە؟
- دوو پیاو ژنەکانیان خوشکن چی بە یەک دەڵێن؟
- خوشکی نەنکت واتا دایکی باوکت چیی باوکتە؟
- خوشکی خاڵت چیی تۆیە؟
-

سودۆکو

	2				
4				5	
		3	6	4	
	1	4	5		
	4				2
				3	

شاخەوان سەعید - شۆڕیجە

تۆڕی سۆدۆکۆ پێکهاتووە لە ٣٦ چوارگۆشەی بچووک و ٦ لاکێشەی گەورە. ئەوەی پێویستە لێرە لەسەر تۆ چوارگۆشەکان بەژمارە (١-٦) پڕبکەیتەوە بەمەرجێک هیچ ژمارەیەک لە ڕیزی ئاسۆیی و ستوونیی لاکێشەکاندا دووبارە نەبێتەوە.

بیرکاری

لــە کتێبخانەکەی هێرۆدا ٣ هێنــدەی ژمارەی کتێبەکانی نارین، کتێب هەیە، کۆی ژمارەی کتێبەکانی هەردووکیان ٦٠ کتێبــە، ئایا دەزانی هەریەک لە هێــرۆ و نارین چەند کتێبیان هەیە؟

شیرین حەمەشین - ڕەحیماوە

ماتماتیک

هێشوو قاسم – پردێ

لەنێــو ئۆتۆمبێلێکــدا ٧ کچ هەیە، هەر کچێک ٧ جانتــای پێیە و، لە هەر جانتایەک ٧ پشیلەی گەورە هەیە، هەر پشیلەیەکی گەورەش ٧ بەچکەی هەیە، چەند قاچ لەناو ئۆتۆمبێلەکەدا هەیە؟

تاقیکردنەوەی(٣)

ناز کەریم-تەکیە

هەنگاوی یەکەم: دەفرێکی شێوە لاکێشەیی بێنە و پڕی بکە لە ئاو.

هەنگاوی دووەم: پارچەیەک ئاوێنە بە شێوەیەکی لار لە سەرێکی دەفرەکە دانێ.

هەنگاوی سێیەم: تیشکی لایتێکی دەستی ئاراستەی بەشە نقووم بووەکەی ئاوێنەکە بکە.

هەنگاوی چوارەم: پارچە کارتۆنێکی ســپی بە دەستەوە بگرە و لە پشت لایتەکەوە بە ئاسپایی بیجولێنە تا وێنەی پەلکە زێڕینەیەکی تەواوی لەسەر دەردەکەوێ.

لەم تاقیکردنەوەیە چی فێر دەبین؟

ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە کە کاتێ تیشکی ڕووناکی بە ناو ئاودا تێپەڕ دەبێ، تووشی شکانەوە دەبێ، دیاردەکەش پێی دەگوترێ (شکانەوەی ڕووناکی) ئاشکراشە کە ڕەنگەکان بەگۆشەی جیاواز دەشکێنەوە و لێک جودا دەبنەوە و بە تەنیشت یەکەوە پەلکە زێڕینەیەک پێکدێنن و بەهۆی ئاوێنەکەوە دەدرێنەوە و وێنەیان لەسەر کارتۆنەکەدا دەردەکەوێ.

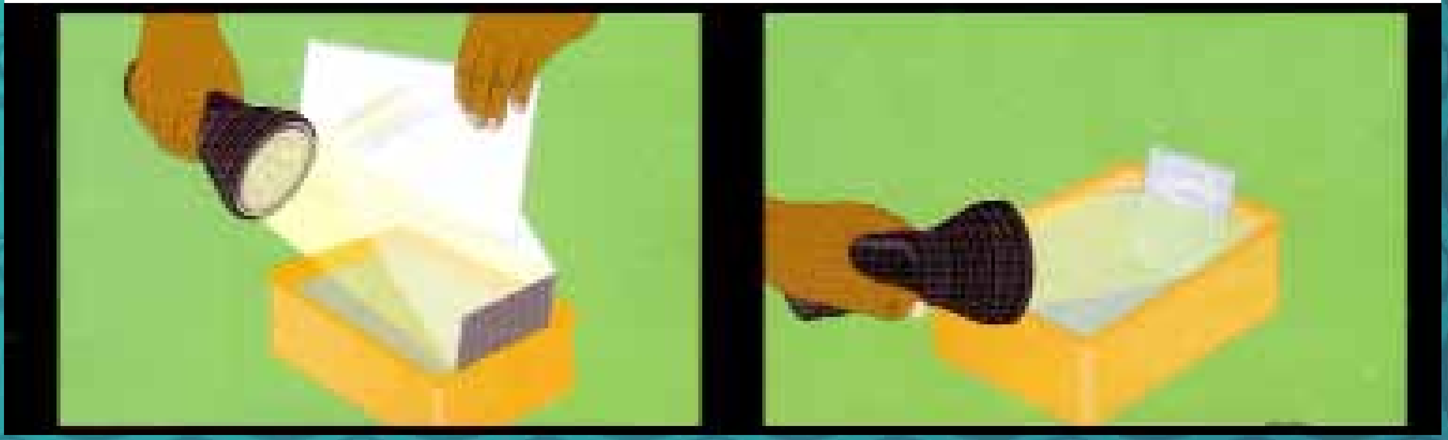

فێستینا ئافراسیاو

کانی شێرزاد

سامان ئارام

کۆژان شێرزاد

یەلدا هونەر

کاکۆ دلێر